

"Feeling Awe in a Democratic World" - Mitzvot as Beneficial 'Therapy'-**Not Just 'Obedience' - Be Godly - Not Just Religious****1. שמונה קבצים, ח, צג, אורות הקודש ד, עמ' תכא**

יראת העונש ודאי קודמת היא בזמן **ליראת הרוממות ולהאבה**. אבל אחר כך, כאשר היראה העליונה מתבססת באדם והאהבה מתחילה להתישב בנשמה מרוב זיו החכמה האלהית שמאיר בה, יש שיראת העונש, שנכנסה בעצמות, עד כדי **בעיתה** חודרת, היא **מעכבת** את התפשטות האור הקדוש של האהבה ויראת הרוממות, והיא ג"כ גורמת **חלאים** רעים, נפשיים וגופניים, כלליים ופרטיים. כדי לנקות את הנשמה היחידית, ונשמת הכלל כולו, מאותו הסוג של יראת העונש, המפחידה ומחליאה, נוצר בעולם כל היסוד השלילי. **והארס של הכפירה** הגסה, המחרבת את העולם, נוסד ביסודו כדי להיות ארס נגדי נגד הסיגים הללו של יראת העונש, כשהיא יורדת מטה מטה, והיא ניתקת מאור התורה מיסוד יראה עילאה, ואהבה אמיתית.

2. שמונה קבצים, א, קעח, אורות הקודש ד, עמ' תכא2

חסרון יש ביראה מצד החיצוני שלה, שהיא **מרככת** את הלב יותר **מדאי**, עושקת מן האדם את תכונת גבורתו, ועל כן נשאר הוא מצדה, כגבר אין אונים. ובזה מונעת היא היראה, אפילו כשהיא יראה א-להית, נובעת ממסורת טהורה מעיקרה, את שכלולו של העולם, ואת שלמות צורתו של האדם. כשהדברים באים למדה זו, כשמדת היראה מתמלאת **בתמרוכים** רבים, עד שהשפעתה מועלת לדכא את הלב יותר מדאי. כשנשקע בה הרוח יותר מדאי. אז כבר מוכנת היא באנושיות רוח אחרת, רוח הפקרות, הבאה להפיג את ארסה של היראה החיצונה. כששתי הרוחות החיצוניות הללו מתאבקות זו בזו, מתמלא העולם שכרון, ואבק עולה עד כסא הכבוד, חולשה, קנאות, צביעות, ורשעות מרורה מעבר מזה, עזות, תחרות, והפקרות ונביקת רוח מעבר מזה, מפילים חללים רבים. וההמון הולך ונמוג, עד אשר יזרח שמש צדקה, והדעת האלהית העליונה תופיע בגבורתה, ותביא מרפא בכנפיה.

3. מידות הראי"ה, מידת הכבוד, ג

כבוד א-להים, תחת מושג זה מונח **הגבורה והרפיון**. הנטיה לתן כבוד לשם ד' היא מולדת גבורת האדם, הכרת הממשלה של הטוב היותר עליון בעולם, שהיא מתפשטת והולכת באותה מדה שדעת-אלהים בתכונתה העליונה, הגוררת אחריה את רחשי-הכבוד היותר עליונים, מתגברת בעולם. אבל בני-אדם הנפחדים ונרעשים, ומתוך פחדם אינם שמים על לב ואינם מעיזים לחקור בגודל הציור האלהי ובחקר כבודו, והציור עצמו נהפך להם לרועץ, וחובת הכבוד לאלהים מתגלמת אצלם בתור **תביעה אכזרית מעצם שואף כבוד לאין חקר**, שהיא משפלת בקרבם רגש עדין וטוב, ומהפכת אותם **לעבדים עצובים ואכזרים** שונאים זה את זה ושונאים את אלהים באמת בתוכיות לבם, אע"פ שיאמרו תמיד דברי אהבה וכבוד כשמזכירים את השם, **בפיו ובשפתי יכבדוהו ולבם רחוק ממנו**.

4. דברי הימים א, כח, ט-ו וְאַתָּה שְׁלֹמֹה בְּנִי דַע אֶת אֱלֹהֶיךָ אֲבִיךָ וְעִבְדֵהוּ בְּלֵב וּבְנֶפֶשׁ חֲפָצָה כִּי כָל לְבָבוֹת דּוֹרֵשׁ יִדְוֹד וְכָל יָצָר מִחֲשָׁבוֹת מִבֵּין אִם יִתְדַרְשֵׁנוּ יִמְצָא לָךְ וְאִם יִתְעַזְּבוּ יִזְנִיחֶךָ לְעַד :

5. ספר העיקרים, מאמר ב, ל-ל אלו ידעתי הייתי, כלומר כי אין חי שישגי עצמותו אלא הוא יתברך.

6. בראשית פרק יח- (א) וַיֵּרָא אֵלָיו ד' בְּאַלְנֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֹם הַיּוֹם : (ב) וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה : (ג) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם נָא מִצְאֹתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עֲבָדֶיךָ :

7. ספרי דברים, פ' עקב פס' ב- וכבר היה ר' אליעזר ור' יהושע ור' צדוק מסובים בבית משתה בנו של רבן גמליאל, מזג רבן גמליאל כוס לרבי אליעזר ולא רצה לקבל, קיבלו ר' יהושע. אמר לו ר' אליעזר : מה זה יהושע שאנו מסובים ורבן גמליאל עומד ומשמש! א"ל ר' יהושע : הנח לו וישמש. אברהם גדול העולם שימש מלאכי השרת וכסבור שהם ערביים עובדי ע"ז... והלא דברים ק"ו, אברהם גדול העולם שימש למלאכי השרת וכסבור שהם ערביים עובדי ע"ז, רבן גמליאל ברבי לא ישמשנו! אמר להם ר' יצחק : הנחתם כבוד המקום ואתם עסוקים בכבוד בשר ודם! מי שאמר והיה העולם משיב רוחות ומעלה נשיאים ועננים ומוריד גשמים ומגדל צמחים ועורך שולחן לכל אחד ואחד, גמליאל ברבי לא ישמשנו! ***7. שבת קכו ע"א-** גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה, דכתיב וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי, אִם נָא מִצְאֹתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עֲבָדֶיךָ (בראשית יח, ג).

8. **דברים י - (יב)** ועתה ישראל מה יהוה אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את יהוה אלהיך ללכת בכל דרכיו ולא הבה אתו ולעבד את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך: (יג) לשמור את מצוות יהוה ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך:

9. **תלמוד בבלי, שבת קלג, ב-** וכן דרשו בו: "ואנוהו" - הדמה לו כלומר אני הוא, מה הוא רחום וכו' וכן בשאר המדות כמה שאפשר לו.

10. **ר"י החסיד, "שיר הכבוד"** - דימו אותך ולא כפי ישך וישוּך לפי מעשיך

11. **שמות לג-לד - (יג)** ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודעני נא את דרכך ואדעך למען אמצא חן בעיניך ויראה כי עמך הגוי הזה: (יח) ויאמר ה' לא את כבדך: (יט) ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם יהוה לפניך וחסיתי את אשר אחן ורחמתי את אשר ארחם: (כ) ויאמר לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי: (כא) ויאמר יהוה הנה מקום אתי ונצבת על הצור: (כב) והיה בעבר כבדי ושמתיך בנקרת הצור ושלפתי כפי עליך עד עברי: (כג) והסרתי את כפי וראיתי את אחרי ופני לא יראו: (ו) ויעבר יהוה על פניו ויקרא יהוה אל רחום וחסון ארץ אפים ורב חסד ואמת: (ז) נצר חסד לאלפים נשא עון ופושע וחסאתה ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים:

12. **ישעיהו ב - (ב)** והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית יהוה בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים: (ג) והלכו עמים רבים ואמרו לנו ונעלה אל הר יהוה אל בית אלהי יעקב וירנו מדרכיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר יהוה מירושלם.

13. **רמב"ם, מורה נבוכים, חלק א, פנ"ד -** כי תכלית מעלת האדם - ההדמות בו ית' כפי היכולת - כלומר, שנדמה פעולותינו בפעולותיו - כמו שבארו בפרוש "קדושים תהיו", אמרו, "מה הוא חנון, אף אתה היה חנון; מה הוא רחום, אף אתה היה רחום". והכוונה כולה - כי התארים המיוחסים לו ית' הם תארי פעולותיו, לא שהוא ית' בעל איכות.

14. **עקבי הצאן - "דעת אלהים" / עמוד קל -** כל חזיון, בין מוחשי בין שכלי, הבא להתיצב במצב של פגישה יחושת, אצל כל חש, וכל משכיל, מיד הוא מעורר רגש או מחשבה, שהיא כפולה, אחת שהיא שתיים, מצד עצמו של החזיון ומצד תארי המתייחסים אל הנושא העסקן באותם הדברים.

15. **שם, ע' קלא -** כל זה המצב המענג, המעדן והמחיה, יוכל לבא רק מהמחשבה המבוכרת, שכבר הורגלה להתייחס אל החזיון מצד תארי היחושיים לה שאז נעתק מאור הנפש המאפל של **הזרות הבא עם כל עצם שחוצה לה**. מה שאין כן אם המחשבה הילדותית לא תזוז ממקומה, וכל שיחה ושיגה יהיה רק עם העצם, - החזיון שהוא מרום ונשגב, אז תתע במסילות זרות לרוחה.

16. **מוסר אביך / דבקות, ע' עא - א.** מלמדת היא לנו החכמה האלהית את המדות, את הספירות האלהיות, כדי לדעת שבמדותיו של הקב"ה אנו צריכים להתדבק. **ב.** אם אין אנו מכירים שכל עיקר הצורך לתלמודם של **השמות.. המדות.. הספירות**, הוא כדי שנדע שאנו צריכים להתדבק במדותיו של מקום, ושאנו יכולים להתדבק בהן, ושאין אנו יכולים להתדבק בגבורה של מעלה בלא השאיפה למדותיו.

17. **עקבי הצאן, עמ' קמה -** המושג של "עבודת אלהים" באופנו הנמוך, הוא מתאים עם כללות מושג האלהות, כשהוא עומד במעלתו **השפלה** אצל האדם - **עבודת עבד**, והוא מתגדל והולך באותה המדה שהציור הפנימי של **דעת האלהים** יגדל. ואם יהיה אדם במעלה כזאת שכחותיו המוסריים והמדעיים הנם מפותחים בו כראוי לפי ערכו ודורו, ודעת האלהים שבקרב עומדת על מצב נמוך, אז מוכרח הדבר שימצא בקרבו גוד עצום לכל המושג של עבודת האלהים. ואין שום תרופה לזה, כי-אם לרומם שם ד' בקרבו ברוממות פנימית, דהיינו ברגש נעלה ובידיעה מקפת, העולה על, ולפחות מתאימה עם שאר ציורי הגודל והשיגוב שבנפשו, ברכה בתורה תחילה, "כי שם ד' אקרא הבו גודל לאלהינו".

אמנם כל זמן שהמושג של עבודת אלהים עומד בתור עבודה מתיחסת **לעצם**, ערום ומגולה מהכרות אידיאליות בפנימיות עצמות של מושג העבודה עצמו, אף-על-פי שיגדל הציור המדעי האלהי בצורה מיטפיסטית ספיריטואלית, על ידי כל מיני גדולה פילוסופית ועיונית שבעולם, עוד לא יצא הדבר מכלל ההשקפה **הילדותית** הנפגשת תמיד רק עם העצמים. אבל ההכרה המבוכרת שהיא מיוחדת לישראל, "בני בכורי ישראל" "כענבים במדבר מצאתי ישראל בככורה בתאנה בראשיתה", והיא העיבוד של האידיאלים האלהיים, לעבדם, לשכללם, להשתדל לשגבם, להאדירם בעם, באדם, ובעולם.

18. **מדרש תנחומא, שמות כ -** משה, שמי אתה מבקש לידע? **לפי מעשי אני נקרא**. כשאני דן... אני נקרא א-להים, וכשאני עושה נקמה ברשעים... צבאות, וכשאני יושב במדת רחמים, אני נקרא רחום, שמי הוא לפי מעשי.